

איך נדבר עם האדם שעל הגג?

ד"ר זאב ברגמן וצוות המכון לטיפול במשפחה, ירושלים

מאמרם של אבשלום אליצור וחיים עומר "מה נאמר לאדם על הגג" הוא מאמר מעניין וחשוב מפני שהוא עושה ניסיון לתת מראש בידי המציל כלים שבעזרתם יוכל להתמודד עם המתאבד ולהוציא אותו בשלום מן המצב שאליו נקלע. יחד עם זאת מתייחסים המחברים אל מאמרם כאל טקסט ראשוני, המחייב מחשבה נוספת וקורא לתיקונים ושינויים. נענינו לאתגר, ערכנו דיונים יסודיים בנושא ולהלן התייחסויותינו.

גישה כללית: עמדתו של המציל

המטרה בסיטואציה זו היא ברורה מאין כמוה – הורדת המתאבד מן הגג, אולם התשובה לשאלה: "איזו עמדה ינקוט המציל כדי להשיג מטרה זו?" אינה כה ברורה. הוא יכול לבחור באחת מן האפשרויות שלהלן:

(1) עמדה סמכותית-כריזמטית: עמדה זו מביאה מסכת ברורה של טעוניהם ודוגמאות שמטרתן לשכנע את המתאבד לוותר על כוונתו.

(2) עמדה המכבדת את בחירותיו של המתאבד: בטוהרתה היא תאמר: אם החלטתך להתאבד היא נחושה, אין כוח בעולם שיוכל למנוע ממך מלבצעה, ולכן עליך להחליט מה תעשה.

(3) עמדה מעורבת: זוהי עמדה המדגישה את מעורבותו הרגשית של המציל, ואולי גם של אנשים אחרים סביבו, במתרחש, ומצהירה במפורש שאין היא רוצה במותו של המתאבד.

(4) העמדה המזדהה-מתעמתת: שאותה מציגים המחברים. זו מנסה לתאר למתאבד את עומק ייאושו ויגונו ואח"כ להתעמת עם מסקנתו האובדנית.

המציל אינו יודע מראש לאיזו עמדה יש כוח להשפיע על המתאבד המסוים העומד עכשיו על הגג. יתכן גם שבמהלך ההצלה יש צורך לעבור מעמדה אחת לשנייה לפי ההתפתחויות. למשל: יתכן שהשימוש בעמדה המעורבת יהיה דומיננטי יותר עם חלוף הזמן, לכן אין לפסול שימוש זהיר וניסיוני בכל אחת מהן, ולבדוק על-פי תגובותיו של המתאבד באיזו מהן כדאי להמשיך.

מובן שבמבנה הטקסט, תוכנו והלשון שבה ישתמש המציל יהיו שונים בהתאם לעמדה הבסיסית שבה ינקוט. יתכן גם שמצילים שונים יחוו שיעמדה כזו או אחרת או מינון כזה או

אחר של העמדות המוצגות (וגם עמדות נוספות) יתאים לאישיותם, לאישיותו של המתאבד או לסיטואציה. כדאי להעמיד בפניהם את אפשרות הבחירה.

האינטראקציה עם המתאבד

הנחת היסוד של כותבי המאמר, שאנחנו מצטרפים אליה, היא שרצון ההתאבדות של האדם העומד על הגג אינו כל מה שמניע אותו. מפני שאילו כך היה הוא היה עושה את מעשיו בצנעה וביעילות ולא קושר קשר עם איש. עצם הפומביות נתפסת כקריאה לעזרה ומעידה שיש בתוכו מניעים נוספים. מניעים אלה הם מעצם טבעם מנוגדים לרעיון האובדני. אין ספק בלב המחברים שיש צורך לחבור אליהם, אך לפני כן הם מדגישים מאוד את סבלו וייאושו של המתאבד.

טענתם העיקרית בעד השמעת הקול האובדני היא הזדהות עם עמדתו של המתאבד. אך ריבוי משפטי הסבל והייאוש, המצויים בתוך הטקסט המניא, ובייחוד ביטויי ההזדהות הרבים עלולים להיתפס ע"י המתאבד כאישור ולא רק כהבנה של מצבו. אם כך יבין המתאבד את דברינו אנו עלולים לגרום למותו, במקום להציל את חייו. אם תפיסתו של המתאבד היא אכן תפיסת Tunnel Vision הוא עלול לצרף את המסרים של המציל למחשבות החוזרות ומהדהדות בראשו ולקפוץ אל מותו. לכן הצעתנו היא להציג כל הזמן, מן ההתחלה ובאופן מפורש, את העובדה שכך חושב ומרגיש המתאבד ולשלב לכל אורך הטקסט מסרים המבליטים שיש בתוכו גם קול אחר. כמו כן צריך המציל לשבץ בטקסט מסרים מפורשים שהמציל מבין את המתאבד אך אינו מסכים אתו.

כך למשל בעמ' 14 כתוב: "רון, אני חושב שאני יודע היכן אתה נמצא, באיזה בור, באיזה ייאוש טוטלי, באיזו תחתית של החיים אתה נמצא. לא הגעת למצב הזה מתוך פיקניק. אני רוצה להדגיש שאני מאמין שאם היית יכול לראות פתרון אחר לבעיה שלך לא היית רוצה למות. במובן זה הכוונה שלך היא מכובדת. אני מכבד אותה כי אני מאמין שאילו יכולת היית עושה אחרת."

במקום זה אנחנו מציעים: "רון, אתה מרגיש מיאוש, הייאוש שלך כבד מאוד, אתה מרגיש שאנשים אחרים אינם יכולים להבין כמה גדול הייאוש שלך וגם אני אינני יכול. יתכן מאוד שאתה צודק, למרות שאני מנסה להבין אותך עד כמה שזה ניתן. יכול להיות שגם אדם אחר במצבך היה מגיע גם הוא למסקנות דומות. אבל יתכן שדווקא הייאוש הגדול שלך מונע ממך לראות את כל האפשרויות..."

מסקנות מעשיות אלה נובעות מעמדה רחבה יותר הרואה את האסימטריה הקיימת בין המציל למתאבד, מקבלת אותה כנתון ואינה מנסה לגשר עליה. יתרה מזאת, המתאבד אינו זקוק למישהו שיזדהה איתו וירגיש כמוהו, דהיינו לעוד אדם מיאוש לידו. הוא זקוק למישהו שניצב מולו, שהוא אישיות נפרדת ממנו, שנמצא במצב נפשי שונה ממנו והוא בא אליו עם מסר. המסר

מורכב משני חלקים. האחד: הבנה (ולא הזדהות) למצבו של המתאבד. השני: השמעת הקול האחר שבתוכו מן החוץ (קול ההצלה מן המוות).

כאשר יציג המציל את עצמו על פי העקרונות הללו הוא יהיה אמיתי ומציאותי, הוא לא יצטרך לחפש בתוכו את ההזדהות (שלא קיימת) עם מצבו של המתאבד. המתאבד יוכל להבין עמדה כזאת ולקבל אותה. עמידתו על הגג אומרת שבמובן מסוים הוא חיכה למישהו שיציל אותו ולכן הוא יהיה יותר פתוח אליה.

הטקסט בעמ' 15 אומר: "אני גם רוצה לומר לך שבזמן שאני מבטא את כל הסיבות האלה שיכולות להיות לך להתאבד, את הסבל הנוראי שבו אתה נתון, אני מרגיש שחלק מהיאושו, הדיכאון ותחושת חוסר האונים הזוועתי שבהם את נמצא איכשהו אפילו מצליחים לעבור אלי."

גם כותבי הטקסט לא חשו בנוח איתו ומדוע? מפני שהם מרגישים שהמתאבד לא יאמין להזדהותם איתו. שלוש ההסתייגויות - 1) איכשהו 2) אפילו 3) מצליחים - במשפט קצר אחד מדגישים זאת.

מצוקתו של המתאבד ומצוקתו של המציל

במצב שאנו עוסקים בו, יש שני אנשים הנמצאים במצוקה, אחד מהם הוא המתאבד והשני הוא המציל. אולם הם נמצאים בסוגים שונים מאוד של מצוקה וחשוב שנבחין ביניהם. המתאבד מבקש את נפשו למות בגלל אירועים קשים בחייו. המציל נמצא במצוקה מפני שהוא הוצא מהרצף הרגיל של חייו ונתקל במצב אנושי ומקצועי קשה ומסובך, הוא נדרש לעשות בפרהסיה עבודה הנעשית בדרך כלל בצנעה ובאינטימיות, אין לו הכנה מספיקה להבנת אישיותו של המתאבד והסיטואציה שבה הוא שרוי, פרק הזמן העומד לרשותו עלול להיות קצר מאוד וכשלוננו עלול להיות פטאלי.

מצוקתו של המציל באה לידי ביטוי רק פעם אחת בתוך הטקסט המניא של אליצור ועומר. וכך הם כותבים: "ברגע זה אני אדם מבוהל מאוד מן המעשה שאתה רוצה לעשות." זהו משפט אוטנטי מפני שהוא מדבר באופן רגשי על מצוקתו האמיתית של המציל ולא באופן שכלי על מצוקתו של המתאבד. אם יוכל המציל להשתמש יותר במצוקתו, הנובעת ישירות ממצוקתו של המתאבד, הוא יהיה אמין יותר, גם מפני שהוא מבטא אמת פנימית שלו וגם מפני שהוא משמש פה לאנשים רבים, שמותו של המתאבד יהיה אסון בשבילם.

מצוקתו הצפויה של המציל מחייבת להכין אותו מראש ולתת בידיו כלים מתאימים למילוי תפקידו. חשוב להדגיש את ההבחנה בין הכנה להגנה. ההכנה אומרת שהמציל צריך לעשות הכל כדי שברגע הקריטי יהיו בידו מיטב הכלים להתמודד עם המצב. הגנה משמעותה שהוא יוכל להתגונן בדרך הטובה ביותר אם ייכשל במעשה ההצלה. בהתגוננות אנו מתכוונים להצדקת עצמו הן בעיני עצמו והן בעיני אחרים.

כדי שהמציל יוכל להתגונן לאחר מעשה, חשוב שידע מראש שאי-אפשר להצליח בכל המקרים. מה שנדרש ממנו הוא לעשות כמיטב יכולתו ואין דרישה להצלחה בכל מקרה. הפנמת עמדה זו מועילה גם לפני תחילת פעולת ההצלה מפני שהיא מרגיעה את המציל ומאפשרת לו להשתמש בכישוריו בצורה יותר טובה. גם החלפת עמדת ההזדהות עם המתאבד בעמדה המבטאת הבנה של מצבו מרגיעה את המציל מפני שהיא דורשת ממנו את האפשרי – ניסיון להבין את הזולת – פעולה שכל אחד מאתנו עושה יומיום, ולא את הבלתי אפשרי – הזדהות עם מצב קיצוני כמו רצון להתאבד.

אשר להכנת המציל נשאלת השאלה: מהו הציוד האישי שאיתו בא המציל אל המתאבד. אפשר לומר שכל מה שהוא למד על החיים וכל מה שהוא מאמין בו נכלל בציודו האישי. לעיתים זוהי אמונה חזקה בקדושת החיים או בחיובם, לעיתים זהו שכנוע פנימי עמוק בצורך לבחור כל הזמן וביכולתו של האדם לבחור נכונה. לעיתים זהו בטחונו של המציל ביכולתו להשפיע על בני אדם, או ביכולתו לקלוט אותם ולהתחבר אליהם. כל אחת מן האמונות הפנימיות הללו או צירופיהן האפשריים יובילו אותו לבניית טקסט שונה: טקסט הנובע מתוכו. רק טקסט כזה יש לו סיכוי לשכנע את המתאבד לוותר על כוונתו.

לכן, יותר מאשר יש צורך בטקסט הבנוי מראשיתו ועד סופו, יש צורך לומר למציל: "השתמש במקורות הפנימיים שלך. בנוסף אנו מביאים בפניך כמה הצעות שאם הן מתאימות לך, קח אותן, אם הן נותנות לך רעיון – אתה רשאי לפתח אותו על פי דרכך, ואם אין הן מדברות אליך – אל תשתמש בהן."

הצעה מסוג כזה היא הרעיון לעשות האנשה של המוות המפתה את החלשים, כמו שהוא מובא במאמרם של אליצור ועומר.

רעיון אחר, הנובע מעצם המצב, הוא הרעיון לראות בעליה אל הגג (מעשה ההזעקה) את המעשה החשוב שעשה המתאבד. המציל ידגיש בפני המתאבד שהוא אכן הצליח לבטא את מצוקתו ולהביא אותה לידיעת מי שצריכים לדעת עליה. דווקא טקסט כזה יכול לבטא הבנה ואפילו הערכה למעשהו של המתאבד, בלי שהמציל יצטרך לפברק הזדהות איתו. הדגשת האזעקה מעבירה גם מסר אל המתאבד שהמעשה נעשה כבר ואין צורך לעשות מעשה נוסף, דהיינו לקפוץ.

להלן דוגמא לטקסט העושה שימוש ברעיון הזה: "אתה עומד שם על הגג ואתה מרגיש בודד ומיואש. עלית לגג כי לא ראית לפניך מוצא אחר. הרגשת שכאשר ניסית להעביר את המצוקה שלך בדרכים אחרות לא הקשיבו לך. וכאשר המצוקה שלך הלכה וגברה עד שהפכה לבלתי נסבלת הרגשת שאינך יכול להחזיק מעמד יותר ועלית לגג. עכשיו כשאתה עומד שם, כל האנשים סביבך וגם אני מבינים כמה קשה לך. עכשיו הבנו שאי-אפשר להתעלם ממך עוד. יכול

להיות שהיינו צריכים להקשיב לך יותר עוד קודם, אבל כשזה לא קרה החלטת לעשות מעשה שלא יאפשר לנו להתעלם ממך עוד. במובן הזה השגת את מטרתך, כולנו מבינים עכשיו כמה קשה לך ועד כמה התעלמנו מן המצוקות שלך.”

רעיון אחר שבוודאי אינו מתאים לכל המתאבדים, אך יתכן שהוא מתאים לקצתם, כאלה שנטייתם האקסהיביציוניסטית היא ברורה, הוא הרעיון להשתמש באלמנטים הדרמטיים של האירוע ולנצל את כישוריו של המציל כבמאי כדי לחלץ את המתאבד מכוונת התאבדותו. מצילים העובדים עם קבוצות טיפוליות ועושים שימוש בפסיכודרמה או בצורות המחשה והצגה אחרות עשויים לנצל כישורים אלה.

במקרה כזה אפשר לומר: “הרבה אנשים עומדים ומסתכלים עליך, כולם מבוהלים, כולם פחדים מן המעשה שאתה עלול לעשות. הם מתפללים שתחליט אחרת. אתה עומד עכשיו במרכז, אתה הוא גיבור המחזה ובידיך ההחלטה אם יהיה לו סוף טוב. הרבה אנשים יריעו לך אם תחליט עכשיו לרדת מן הגג.”

מצילים אחרים, שיש להם ניסיון בטיפול בהלם קרב על פי הגישה הארגונית הנהוגה בצה”ל, יוכלו לעשות שימוש בניסיונם זה. גם כאן רק באותם מקרים שהם מגלים היענות מצד המתאבד לשתף פעולה עם גישה כזאת. זוהי גישה סמכותית המדגישה את הבלבול וחוסר האוריינטציה של המתאבד ולכן מארגנת את המצב עבורו. מציל מן הסוג הזה הוא קלינט איסטווד בסרט “הארי המזוהם”. לגישה הזאת הוא מוסיף גם גישה מתגרה ופרובוקטיבית כלפי המתאבד שספק אם יהיו עוד מצילים שיעזו להשתמש בה.

עקרונות כלליים לבניית הטקסט

מתוך הגישה הכללית נובעים כמה עקרונות לבניית הטקסט הספציפי עבור המתאבד המסוים:

(1) השגת מירב האינפורמציה: ידיעת עובדות בסיסיות שאותן ניתן להשיג במהירות מן המזעיקים יכולה לעזור מאוד למציל בבניית הטקסט שלו. (אם האיש רוצה להתאבד בגלל אהבה נכזבת אין טעם לדבר אתו על כשלון בקורס קצינים). מצד שני ברור שהפסד זמן עלול להיות קריטי. ולכן יש לקצר ככל האפשר את הפרק הזה. אך לעתים יש זמן שניתן לנצל (כמו למשל בפרק ההליכה בין מכוניתו של המציל למקום האירוע. כדאי לשאול: 1) מה שמו של המתאבד. 2) הסיבה שבגללה הוא רוצה להתאבד. 3) האם זו הפעם הראשונה שהוא נמצא במצב זה. 4) דברים שאמר כבר בתוך המצב הנוכחי. 5) אנשים נוספים שאפשר להזעיק (קרובים, חברים) כדי לעזור בהצלתו.

אפשרות נוספת: להתנות עם המזעיק (ממונה, מפקד, חבר קרוב) שיהיה בקרבת המציל וייתן תשובות אינפורמטיביות לשאלותיו של המציל המופנות אל המתאבד. כך יוכל המציל להגדיל את טווח הזמן בו הוא יכול לקבל מידע על המתאבד.

(2) מודולריות: גם המחברים אינם מתייחסים לטקסט שלהם כתורה למשה מסיני, אך הם נותנים טקסט בעל רצף אחד. חשוב שהמציל ידע שיכולים להיות רצפים רבים המשתנים על פי נתוני הרקע, תגובות המתאבד ומה שמתרחש בזירת האירוע.

(3) Pacing and Leading: הרעיון של המחברים להתחיל בהזדהות ולעבור לעימות הוא וריאציה של רעיון העקיבה וההובלה הרווח בהיפנותרפיה. אחד מיתרונותיו של רעיון זה הוא המעבר העדין והבלתי מורגש כמעט בין עקיבה והובלה. המציל יכול לעשות בו שימוש גם בסיטואציה זו. המעברים בין הבנת המתאבד להנאתו מהגשמת כוונתו צריכים להיות חלקים ולהופיע ברציפות. כאשר המציל משתמש ברמזים מהתבטאויות מילוליות ובלתי מילוליות של המתאבד כדי לשנות את הטקסט תוך כדי היווצרותו.

לדוגמא: המציל: "אפילו אם אתה כועס על קרובים שלך ודאי יש מישהו ביניהם שבו אינך רוצה לפגוע." כאשר התגובה היא הכחשה, או אפילו סימן של אי-שביעות רצון, מוטב לא להמשיך בכיוון זה. אם, לחילופין, יש הטיה של הראש והקשבה, כדאי לפתח את הנושא. כאן אפשר להדגים הצעה שהוזכרה כבר בהקשר של איסוף מידע. המציל: "מי מהאנשים הקרובים אליך יקר ללבך?" (המתאבד אינו עונה). המזעיק עונה במקומו: "הוא אוהב את אחותו הקטנה יעל". אפשר לנצל את האינפורמציה להמשך הדיבור בכיוון הזה.

(4) אורך המסרים ומורכבותם: עומר ואליצור מנסחים טקסטים ארוכים למדי הכוללים מסרים מורכבים וברמה גבוהה. נשאלת השאלה מה מטרת הצורה הזאת של ניסוח הטקסט? נראה כי מסרים כאלה טובים לצורך העסקת תודעתו של המתאבד והסחתה ממעשה ההתאבדות (בדומה לטכניקת הבלבול של מילטון אריקסון). אך מצד שני קיימת סכנה שהמתאבד יפסיק מהר מאוד להקשיב להם. מסרים שרוצים להגיע אל המתאבד צריכים להיות מנוסחים: (1) בלשון פחות גבוהה. (2) ברמה פחות מורכבת. (3) בניסוח המדבר ללב ולא לשכל. (4) בקצרה.

(5) רב-גוניות מול חזרתיות: הטקסט של אליצור ועומר מכריע לטובת רב-גוניות. הוא ממש מציף את המתאבד בשפע של טעונים שאפילו קורא המאמר צריך לעשות מאמץ כדי לעקוב אחריהם. קיימת סכנה שאדם הנתון בתוך עצמו וסובל מ-Tunnel Vision, כמו המתאבד, יתייחס אליהם עד מהרה כזמזום טורדני ולא יקשיב להם כלל. לעומת זאת אם יועבר מספר קטן של מסרים פשוטים, החוזרים על עצמם בוריאציות שונות, אך בלשון פשוטה ורגשית, יתכן שניתן יהיה לתפוס את תשומת לבו של המתאבד ואת הקשבתו.

הטיעון בעד הרב-גוניות הוא שאין לדעת מראש מה יתפוס את תשומת לבו של המתאבד ואחר-כך את הקשבתו ולכן יש לנסות טיעונים רבים. טענה זו נכונה בתחילת האירוע ולכן אולי כדאי להתחיל במגוון רחב, אך ברגע שתופסים את תשומת לבו של המתאבד כדאי להתמקד בהיגדים הרלבנטיים בלבד.

6) דו-שיח מדומה: בטקסט שמביאים אליצור ועומר אין כמעט שאלות. ההנחה היא שהמתאבד לא יענה על שאלות. זה לא תמיד נכון. אבל גם אם מאמצים את ההנחה המחמירה הזאת יתכן שכדאי לשאול שאלות אמיתיות ורטוריות וגם לענות עליהן. זאת כשיקוף של הקונפליקט המתרחש בלבו (מוחו) של המתאבד. (אתה שואל את עצמך אם יש טעם לחייך במצב הזה?) וגם כאפשרות לענות במקומו תשובות שונות (מצד אחד אתה מרגיש שאין טעם, שזהו הסוף, אך מצד שני יש לך ספקות). כאשר המציל שואל שאלות הוא יכול לעקוב אחרי המתאבד ולראות מה מתוך הדברים מעורר הד בלבו ולהמשיך לעסוק בהם.

7) דיבור על האינטראקציה: (הקיימת או לא קיימת), בין המציל למתאבד יכול לעשות את הטקסט אישי יותר. להלן שתי דוגמאות:

א. המציל: "אמרתי לך כמה דברים ואני בטוח ששמעת אותם. נדמה לי אפילו שהקשבת להם. כרגע כנראה קשה לך לענות לי ולדבר אלי. יתכן שאתה שקוע מדי בעצמך ובייאוש שלך. למרות זאת אני אינני מתייאש, אני אמשיך להיות אתך כאן ואחכה בסבלנות עד שתוכל לדבר אלי."

ב. המציל: "כשדברתי אתך על אחותך הקטנה יעל אתה המשכת לשתוק, אבל אני שמתי לב שהפנית לשניה את ראשך אלי. מתוך כך הבנתי שלמרות שהעולם נראה לך עכשיו שחור ומייאש אינך רוצה לפגוע באחותך הקטנה. אפילו במצב הקשה שבו אתה נמצא נשאר משהו בך שיכול לחשוב עליה ולאהוב אותה. אותו משהו, שהוא כרגע קטן ושולי, יכול להיות חשוב ומרכזי בזמן אחר."

8) התשה: כידוע מצבים נפשיים קיצוניים הם זמניים. אף אדם לא יעמוד על הגג במשך 24 שעות. לאחר זמן ממושך במצב נפשי קיצוני נוצרת התשה. נשאלת השאלה: האם יש לשאוף להארכה מכוונת של זמן ההשהיה על הגג כדי שבסופו של דבר המתאבד ירד מן הגג ולא יקפוץ ממנו? לא ברור שיש תשובה אחידה לשאלה הזאת ולכן חשוב לאתר את הסימנים שבמקרה מסוים זהו אכן המצב. אם יהיו בידי המציל סימנים כאלה (שהוא יוכל לקבל מראש כגון, שהמתאבד כבר היה פעם על הגג וחילץ דרך לרדת ממנו, או שהוא יוכל לקבלם תוך כדי מעשה ההצלה), הוא צריך לקחת בחשבון את אלמנט ההתשה ולפעול כדי להאריך את הזמן כך שהסיכוי שלו להצליח יגדל.

9) עימות? המלה "עימות" שבה משתמשים המחברים אינה לעניין מפני שאין לנו שום עימות עם המתאבד, אנחנו רואים מה שהוא ראה במשך רוב חייו – שהוא רוצה להיות ויש טעם לחייו – אך אינו רואה עכשיו, ואנחנו נותנים ביטוי לרצון הזה.

10) מתן הבטחות מעשיות: אנחנו סבורים שמתן הבטחות לטיפול מעשי בבעיותיו של המתאבד אינו מועיל. אם המתאבד מרגיש מצוקה קיומית הן מבטאות זלזול בעומק המצוקה שלו

ופריטתה לעזרה מעשית ביורוקרטית כזאת או אחרת. אם הוא עומד על הגג מתוך מגמה לסחוט הטבות כאלה, כל מעייניו לאחר שירד מן הגג יוקדשו לגביית ההבטחות והוא ינסה להכניס לתוכן מה שיותר תוכן ואז קיימת סבירות גבוהה שהמציל יוצג כשקרן ומתחזה. לכן מוטב לא להיכנס לשדה מוקשים זה.

11) סור מרע ועשה טוב: הכלל האומר: קודם כל אל תזיק ואחר-כך אם אפשר, נסה להועיל, תקף גם כאן. יש להימנע מהאשמת המתאבד. כמו שנאמר במשפט "ואתה נהפך לתליין של האנשים האלה הקרובים לך שיישארו אחריו". יש להימנע משידור של ריחוק והתנשאות כמו שימוש בשמות שלרוב האנשים אין מושג מיהם (בובר, ויטגנשטיין). או כמו במשפט "אפילו במדינות טוטליטריות, אפילו במשפטי אינקוויזיציה" שיתכן מאוד שהאדם על הגג אינו מבין מה משמעותו. יש להימנע מלייחס לו כוונות של נקמה אלא אם כן ידוע במפורש שיש לו כוונות כאלה. אין גם צורך לדבר איתו על מנעמי החיים, מספיק שנמנע את כוונתו להתאבד.

אקורד הסיום: סוף הטקסט של אליצור ועומר נותר תלוי באוויר. כאשר המציל מרגיש שהצליח לדבר אל לבו של המתאבד מוטב שיתרגם זאת למונחים מעשיים ויעזור לו לרדת מן הגג. כך הוא יוכל לומר לו: "עכשיו, כשהצלחת להעביר אלינו את המסר ואנחנו רואים את עומק מצוקתך, תן לנו הזדמנות לשנות את היחס כלפיך. אני עומד להתקרב אליך ולעזור לך לרדת מן הגג." מובן שיש לעשות זאת בזהירות הראויה ולסגת כאשר הניסיון עלול לסכן את המתאבד. מצד שני, מול מתאבד נסער ומבולבל מוטב שיעמוד מציל שיציע לו דרך מעשית לסיים את המצב שאליו הוא הביא את עצמו.